

(fotografie de după înălțarea la gradul de Mareșal)

„Una dintre personalitățile militare marcante ale începutului secolului al XX-lea a fost, fără îndoială și incontestabil pentru orice analist serios și obiectiv, generalul Constantin Prezan (...). Activitatea generalului Constantin Prezan în anii primei conflagrații mondiale a fost marcată de momente și evenimente înălțătoare, de succese militare și recunoaștere din partea oamenilor politici ai vremii și ai castei militare, fără a fi scutit, de cele mai multe ori pe nedrept, de opoziția unor politicieni și generali, care au făcut aprecieri incorecte la adresa sa, fapt confirmat în epocă și, mai ales, în deceniile care au urmat”¹.

Odată proclamată Marea Unire și stabilizată liniștea în partea de sud a Ardealului, Ungaria – revenită din aparenta letargie și, dintr-o dată, conștientă de ireversibila pierdere, ca și de înfrângerile care se întrezăreau dinspre orizontul românesc, a dezlănțuit prigoana maghiară în Transilvania, cu o și mai mare intensitate. Fapt, ce l-a determinat pe generalul Henri Matthias Berthelot, șeful MisIinii Militare Franceze, să-și informeze grabnic superiorii de la Paris, în

termeni alarmanți:

„Conform tuturor rapoartelor, pe care le primesc, ungurii se dedau la adevărate atrocități asupra populației de naționalitate română; din acestea rezultă acte de extremă gravitate, dacă nu se dau imediat guvernului ungar ordine”².

Față de o asemenea situație, firesc apare întrebare: cum a fost posibil ca, după încheierea Marelui Război³ în 11 noiembrie 1918, la orele 11.00, Ungaria să-și continue acțiunile ostile în teritoriul ocupat? Foarte simplu: dintotdeauna, Ungaria nu a renunțat și, sigur, nu va renunța niciodată la Ardealul, care i-a adus atâtea beneficii. Ceea ce se întâmplă astăzi, cu așa-zisul „ținut secuiesc”, împins cu sprijinul unora dintre conducătorii maghiari și al unora dintre ungurii naturalizați în România, nefiind de loc întâmplătoare.

Probabil, oamenii aceștia, ca și alogenii care încă vin peste noi și, prin fel de fel de tertipuri, încearcă să ne falsifice istoria și să se agațe de arborele neamului, care s-a dovedit atât de bun și de tolerant, hrănindu-i laolaltă cu toți românii – fără niciun fel de discriminare – nu înțeleg că istoria noastră le cunoaște ura și adversitatea dintotdeauna. Și, atâta timp cât nu se vor dezice de năravurile lor ancestrale și nu-și vor asuma atrocitățile împotriva locuitorilor acestei nații străbune, nu vor avea nicio șansă să se așeze în liniște alături de noi. Iar, peste noi, niciodată.

Așadar, când Forțele Antantei își demobilizau efectivele, iar Puterile Centrale reveneau în matca lor, trupele ungare din Transilvania – încurajate de indiferența marilor puteri – nu numai că tergiversau

¹ Ion Giurcă, colonel, doctor în științe militare, profesor la Universitatea „Hiperion” din București.

Apud Grigore Stamate, Mihai Hodorogea, *Mareșalul Prezan – artizan și apărător al Marii Uniri*, Editura Axioma Print, București, 2021, p. 397.

² Arhivele Statului București, *fond Microfilme Franța*, rola 175, c. 1087-1088.

³ Sintagma „Primul Război Mondial”, va apărea odată cu declanșarea celui de Al doilea Război Mondial.

să se retragă dincolo de Tisa, dar, contrar oricăror prevederi ale Armistițiului de la Compiègne, se încapățâneau să lupte în teritoriul ocupat. Chiar dacă, într-o primă fază, numai cu populația, pe care o subjugaseră timp îndelungat. Fapt josnic, care nu putea rămâne indiferent pentru conducerea politico-militară a României și a Marele Cartier General Român.

De urmare – așa cum anticipam în partea a doua a articolului nostru – generalul de corp de armată adjutant Constantin Prezan, din însărcinare regală și guvernamentală, a ordonat izgonirea cotropitorilor de pe întinderea întregului teritoriu locuit de români. „Hotărât lucru, dacă nu se întreprindeau grabnice măsuri operative, frageda Mare Unire era în pericol de a fi destrămată, căci tupeul ungarilor ajunsese la paroxism”⁴.

Mai mult, sfidând recomandările Consiliului Interaliat, trupele ungare, cu ordin nemijlocit de la Budapesta, își înmulțiseră incidentele cu trupele române de la contact, fapt ce a determinat Marele Cartier General (M.C.G.) ca, după eliberarea Clujului să înainteze pe un nou aliniament: Sighet, Baia Mare, Zalău, Sebeșul Mare, Zam, Bucova, organizând puncte de sprijin în Munții Apuseni. Amintim că, în sprijinul trupelor regulate, un rol important l-au avut marile unități și unitățile ardelene, în compunerea cărora au intrat foștii soldați și ofițeri reveniți de pe fronturile austro-ungare. Cele care, aveau să reprezinte importante forțe ale Armatei de Transilvania.

La începutul anului 1919, situația trupelor române se prezenta astfel: Divizia 7 Infanterie, cunoștea cea mai rapidă înaintare; în 14 ianuarie, Regimentul 14 Infanterie eliberase Baia Mare și se îndrepta în marș forțat înspre Sighet, pe care reușește să îl scoată de sub ocupația unităților ucrainene din compunerea trupelor rusești (venite în sprijinul ungarilor) în noaptea de 16/17 ianuarie; iar, până în 18 ianuarie reușește să curățe întreaga zonă ocupată de inamic.

În același timp, Regimentul 16 Infanterie a ocupat Zalăul și, pe ansamblu, înaintând înspre Valea Someșului Mare, Divizia 7 Infanterie – componenta principală a Grupului de Nord – reușește să atingă o nouă linie de demarcație. La fel s-au petrecut lucrurile și în fâșia Grupului de Sud. Concomitent, Divizia 2 Vânători trecuse de Petroșani.

Speriați de iureșul trupelor române, Ungaria, sub pretextul că s-a depășit linia impusă de Consiliul militar interaliat, solicită oprirea acestora pe aliniamentul Trebușa, Câmpulung la Tisa, Băsești, Recea, Secătura, Glavoiu, Bihor, Zam, Runcu, Bucova și primește satisfacție. Asemenea concesie irită M.C.G. și bulversează conducerea de la București. Atunci, generalul Prezan intervine cu fermitate, prezintă generalului Ferdinand Foch adevărata stare de lucruri și obține aprobarea să înainteze până pe aliniamentul general Satu Mare-Oradea-Arad și dincolo de acesta, încă 5 km, ca zonă neutră.

În tot acest răstimp, ungarilor își continuau incursiunile în zona românească.

Determinat de indecizia Consiliului miliar interaliat, care era influențat de forțe favorabile Ungariei și nu se pronunța categoric împotriva acesteia, după îndelungi tergiversări, generalul Prezan, cu de la sine putere, ordonă înaintarea trupelor române până pe aliniamentul râului Tisa. Astfel, pe data de 23 aprilie, primele unități au ajuns la Debrețin, iar pe 29 aprilie, Grupul de Nord cu detașamentul Olteanu, face joncțiunea la dreapta dispozitivului cu trupele cehoslovace, iar Divizia 2 Cavalerie ocupă Rakamaz-ul și iese în raionul Tökai. Divizia 16 ardelenească trece de Debrețin și înaintază spre Tisa, Grupul de Sud cu Diviziile 6 și 7 Infanterie trec de canalul Hortobágy, Divizia 2 Vânători cu Brigada 1 Vânători ajunge la Orosháza. Așa încât până pe 30 aprilie, armata română cu Divizia 16 ardelenească, Divizia 7 Infanterie și Divizia 1 Vânători ajunseseră pe malul de răsărit al Tisei, celelalte forțe mărșăluind la mică distanță. Pe data de 1 mai 1919, tot malul stâng al râului Tisa fusese luat în primire de trupele române.

Din multitudinea evenimentelor ocazionate de ofensiva română, unul merită evidențiat cu prisosință: sprijinul neîntârziat acordat de generalul Constantin Prezan trupelor cehoslovace copleșite de intervenția trupelor ungare, în urma victoriei obținute comandamentul cehoslovac comunicând șefului M.C.G., că sunt de acord să cedeze României întregul Maramureș istoric⁵.

⁴. Grigore Stamate, Mihai Hodorogea, *op.cit.*, p. 400.

⁵. Bătălia împotriva trupelor ucrainiene a avut loc în 17 ianuarie 1919, dincolo de Tisa. Acordul între cei doi comandanți de armate, ceh și român, a fost confirmat și în 15 martie 1920, de către Osuski, la întâlnirea cu Vaida.

Din nefericire, luând act de succesul trupelor și satisfacția acordată generalului Prezan, lipsa de hotărâre a guvernului român sau poate indiferența acestuia, a determinat guvernul cehoslovac să revină asupra hotărârii. Iar, peste câțiva ani, Cehoslovacia era nevoită să cedeze totul în favoarea Ungariei. „O oportunitate irosită, în considerarea unor orgolii personale, care au păgubit, încă o dată, interesul național”⁶. Pentru că, orice s-ar spune, prin succesele sale în fruntea Marelui Cartier General, generalul Constantin Prezan începuse să deranjeze. Și-apoi, la acea dată, în fruntea guvernului încă era Alexandru Averescu, care nicidecum nu accepta ca în contul generalului Prezan să se adauge încă un mare merit.

Mai apare însă și o altă întrebare: unde se afla generalul Prezan, de este atât de des invocat pe timpul operațiunii de eliberare a Transilvaniei, inclusiv dincolo de Tisa. Greu de crezut, ușor de explicat: în mijlocul trupelor operative, la nici 20 de km de contactul cu inamicul.

În tot acest timp, prin generalul Henri Cihoschi, subșef al M.C.G., a asigurat și ordinea în România Mare, a stabilizat frontiera cu rușii și cu bulgarii și a lichidat orice urmă de inamic; nu și de potrivnici, căci mulți dintre alogenii care au rămas în spatele frontului – ca și astăzi, de altfel – profitau pe deplin de naivitatea și blândețea acestui popor, extrem de tolerant.

Pe ansamblu, situația se prezenta astfel: ordinele generalului Prezan se transmiteau prin M.C.G., al cărui sediu funcționa la București, de unde acestea erau transmise la Sibiu unde era comandamentul Armatei de Transilvania, al cărei comandant fusese numit generalul Gheorghe Mărdărescu, iar de aici la marile unități și unități din subordinea nemijlocită a acestuia.

La dispoziția directă a generalului Prezan erau câțiva ofițeri ai Secției de Operații, în frunte cu locotenent-colonelul Ion Antonescu și o parte a Secției de Informații, condusă de colonelul Ion Condeescu, care, în cea mai parte funcționau în interiorul dispozitivului operativ, dispus pe direcția generală de înaintare a trupelor române, în teren, în condiții de război.

Motivația generalului Prezan, care ar fi trebuit să fie în Capitală, era una pe cât de clară, pe atât de generoasă: voia să cunoască ceea ce se petrecea în teatrul de război, chiar de la fața locului, de unde putea interveni oportun, cu măsuri concrete și în timp util. Această opțiune reprezentând cheia reușitelor trupelor grupate în jurul marelui șef al M.C.G., fapt ce ne determină, încă o dată, să reflectăm la ceea ce afirma același devotat aghiotant, care l-a urmat în tot acest răstimp: „comandanți au fost, sunt și vor fi mulți – îi întâlnim la fiecare pas, «Șefi» însă foarte puțini, pentru că acele calități sufletești, care statornicesc pe cei din urmă, se găsesc foarte rar la muritorii de rând, oricât de numeroase trese le vor adăuga împrejurările sau norocul pe mondirul galonat”⁷.

Aici, în mod surprinzător, putem interveni cu o memorabilă remarcă a însuși rivalului său, generalul Alexandru Averescu, care – într-o anume întrunire elitistă – nu s-a sfiit să afirme că: „de dragul lui Razu⁸ sau Prezan, soldații înfruntau și oștile iadului”⁹.

Odată ce trupele române ajunseră deja pe Tisa – pus în fața faptului împlinit și forțat de împrejurări – noul premier al Ungariei, revanșardul bolșevic Béla Kun, se adresează guvernului român cu propunerea de a se înceta ostilitățile, declarând că: „recunoaște, fără nicio rezervă, toate pretențiile teritoriale naționale ale românilor”¹⁰. Dar, guvernul român – convins că era doar o tăgădnare din partea Ungariei, care aștepta sprijin din partea trupelor rusești și ucrainene și spera în refacerea propriilor forțe – nu s-a pronunțat. Acest fapt a alarmat guvernul maghiar, care s-a adresat numaidecât Consiliului Suprem al Alianților de la Conferința de Pace de la Paris, solicitând să nu li se permită trupelor române să depășească aliniamentul atins.

Astfel, în dimineața zilei de 30 aprilie 1919, Stéphane Pichon, ministru de Externe al Franței, din înputernicirea aceluiași consiliu îl contactează pe prim-ministrul Ion I. C. Brătianu, în calitatea acestuia de delegat al Părții Române la Conferința de Pace, și-i cere să nu permită trupelor române să depășească linia Mureșului. Acesta transmite solicitarea generalului Prezan care, la rândul-i, ordonă generalului

⁶ Grigore Stamate, Mihai Hodorogea, *loc.cit.*, p.410.

⁷ Colonel D. Rădulescu, *loc.cit.*, p. 15.

⁸ Generalul Aristide Razu, printre altele, a fost comandant al Diviziei 5 Infanterie în bătălia de la Mărășești.

⁹ Rodica Oșog-Brașoveanu, *Întâlnire la Palatul Élysee*, Editura Nemira, București, 2004, p. 43.

¹⁰ Constantin Kirîțescu, *loc.cit.*, p. 432.

Gheorghe Mărdărescu să organizeze apărarea pe Tisa, iar M.C.G., în formație restrânsă, trece la analiza situației, în perspectiva unei campanii de război dincolo de Tisa, în adâncimea dispozitivului maghiar.

Aproape trei luni a durat staționarea trupelor române pe aliniamentul Mureșului.

De remarcat – fără nicio puțință de tăgadă – că, „la acea dată, cu întinderea sa, de la Nistru până la Tisa, din nordul Bucovinei și al Maramureșului până la Dunăre și în tot Cadrilaterul, România (într-adevăr – n.n.) devenise Mare”¹¹.

Între timp, încurajați de indecizia Aliaților și întărâtați de propria propagandă, ungurii au trecut la atacarea flancurilor trupelor române – confirmând, pe deplin, presupunerile M.C.G. cu privire la intențiile necurate ale prim-ministrului Bela Kun. Între timp, Ungaria reușise să-și încropească 9 divizii bine organizate și dotate. Pus în fața faptului împlinit, ca și de teama ca unguri, în calitatea lor de fost inamic să nu escaladeze conflictul – în condițiile când Aliații își demobilizaseră trupele – Consiliul Interaliat al Conferinței de Pace, la intervenția categorică a mareșalului Ferdinand Foch, îi ordonă acestuia să se ocupe de planul împotriva Ungariei.

„La 13 iulie, Foch se adresează generalului Prezan, șeful Statului Major al armatei române, cerându-i să consacre pentru această operație maximum de forțe, de care poate România să dispună. Prezan răspunde la 17 iulie că România va da cel mai larg concurs, arătând că, la caz de nevoie, se vor putea aduce și una sau două din diviziile ce fac garda Nistrului”¹². Spre surprinderea generală, în aceeași zi, trupele ungare declanșează o ofensivă pe întreaga linie de demarcație împotriva trupelor române.

După șapte zile de lupte crâncene, bătălia pentru Tisa s-a soldat cu înfrângerea zdrobitoare a trupelor maghiare, timp în care răspunsul Consiliului interaliat de a se permite trecerea râului nu se primise încă. De urmare, la Marele Cartier General român, generalul Constantin Prezan, în urma consultării tuturor comandanților forțelor de la contact, și-a asumat ca data de forțare a Tisei să fie în dimineața zilei de 3 august 1919 (data fiind devansată cu o zi), pe care voia să o propună spre aprobare conducerii superioare. Fapt, care s-a și împlinit, în prezența prim-ministrului Ion I. C. Brătianu venit anume în zonă să-l întâlnească pe generalul Prezan.

Dar, să vedem cum avea să se petreacă un episod cu totul special – care ar trebui înscris în istoria militară a românilor, cu litere de aur – relatat chiar de către un participant la întâlnire:

„În ajunul acestor operații, la Comandamentul Generalului Moșoiu din Törek Szt. Miclosz – la masa de seară – luau parte : primul Ministru (Ionel Brătianu – n.n.) și Mareșalul (generalul de corp de armată adjutant, la acea dată – n.n.) Prezan, care arăta planul întocmit pentru trecerea Tisei, ce urma să se săvârșească în aceeași noapte.

La un moment dat, marele om de stat spuse: «Domnule general – nu puteți face acest lucru, pentru că ne opresc aliații – și, ca atare, nu putem îngădui».

În acea clipă, am văzut în ochii și pe figura Mareșalului acea crispă dată de energia omului cu voința de fier și curajul răspunderii. Se îndreptă pe scaun, privind țintă în ochii primului Ministru: «Domnule Prin Ministru, nu cred că Dvs., care ați fost părtașul biruinței de până acum, să contribuiți pentru a 2-a oară la mâhnirea Armatei Române. Dacă împiedicați iarăși înaintarea către Budapesta, Ungurii se vor reface și ne vor ataca din nou. Lăsați-ne să trecem Tisa – în trei zile vom fi la Budapesta, vom da Țării vagoane de grâu, mașini, armament, munițiuni etc., în schimbul celor ce ne-au fost luate sub ocupațiune. De veți întâmpina greutăți din partea aliaților, tăiați-mi mie capul, sacrificați un om, nu o Armată și o Țară».

La atâta hotărâre, Primul Ministru, după un moment de gândire, răspunde:

«Domnule general, am fost împreună în toate împrejurările grele, în acest război. Ne-am înțeles întotdeauna și am biruit. Fă așa cum ai hotărât și încredințat de izbânda de mâine, închin paharul meu în sănătatea D-tale!». Așa a trecut Armata Română Tisa, cucerind Budapesta, răsbunând prin aceasta, împilarea milenară a fraților Ardeleni”¹³.

¹¹ Grigore Stamate, Mihai Hodorogea, *loc.cit.*, p. 417.

¹² Constantin Kirițescu, *loc. cit.*, p. 445.

¹³ Colonelul D. Rădulescu, *loc. cit.*, pp. 12-13.

În aceeași seară, generalul Prezan a ordonat să se distribuie ordinul de operații pentru forțarea Tisei, iar în dis-de-dimineța zilei următoare, în marea majoritate, trupele române au trecut Tisa, lărgind unui cap de pod, pentru a permite trecerea nestingherită a cuplului regal.

Cine se rezumă doar la ce se arată în pozele de peste ani, se înșală amarnic. Înaintarea înspre malul drept al Tisei nu s-a făcut tocmai ca la paradă, ungerii opunându-se înverșunat.

Oricum, „Până la 2 august 1919, apărarea forțelor maghiare (cu destule unități dincoace de râu – n.n) a fost dezorganizată, astfel că majoritatea diviziilor române se aflau la vest de aliniamentul râului Tisa¹⁴”. Iată cum surprinde debutul acestei operații un distins colonel român, doctor în științe militare, ce ne expune un pasaj cutremurător al locotenent-colonelului Ion Antonescu, care i-a fost alături generalului Prezan, în toate momentele bătăliei:

„Reamintesc că lupta de la Tisa a debutat cu un dezastru. Dacă generalul Prezan și cu mine nu am fi alergat cu dezaperare (intrând odată chiar – la Oroshaza – în mijlocul inamicului) de la un capăt al altuia al frontului, dacă nu am fi întors din această goană trupe și comandanți, din drumul retragerii, dacă nu am fi luat, pe loc, măsuri de ordine și operative, am fi înregistrat cea mai rușinoasă dintre înfrângeri”¹⁵.

În continuare, înaintarea trupelor române înspre Budapesta s-a petrecut cu o rapiditate neobișnuită, elementele înaintate ajungând în capitala Ungariei în ziua de 3 august, iar grosul trupelor în 4 august; 3 august fiind și data la care administrația sârbă se retrage din Timișoara, întregul Banat fiind eliberat de către trupele române.

Dar, un alt episod, care scoate, încă o dată, în evidență modestia generalului Prezan, se va petrece în apropierea porților Budapestei, din interiorul căreia, generalul Gheorghe Mărdărescu – venit în grabă să savureze succesul trupelor din subordine, deși nu participase efectiv nici la forțarea Tisei, nici la vreo bătălie – îl invita pe generalul Prezan, în calitatea sa de comandant al Armatei României¹⁶, să primească onorul ce i se cuvenea învingătorului. Deși se afla la Monor (la 10-15 km de oraș), generalul Prezan nu a dat curs invitației, motivând următoarele: „Nu vreau să umbresc nici gloria Coroanei, nici să iau aureola lui Mărdărescu. Eu mă duc, el rămâne, repeta el aceluia din anturajul său care, mirați, nu găseau explicația gestului”¹⁷. Dar, așa era generalul Prezan, nefiind niciodată dornic să-și asume lauri în nume personal, pe care întotdeauna îi pune în sarcina subordonaților săi, ca și a trupei, deopotrivă.

În cazul de față considera că ar comite o impietate în considerarea apanajului regal.

Puțini sunt cei care mai cunosc până unde au înaintat trupele române pe teritoriul Ungariei și, mai puțini sunt cei care s-au învrednicit să pună în evidență asemenea aspect esențial în zdrobirea trupelor maghiare, care nu s-au astâmpărat nici după intrarea trupelor române în Budapesta, când membrii parlamentul le-au cerut îndurare. Aspect, ce susține afirmația potrivit căreia: „Înfrângerea ungerilor nu putea fi desăvârșită politic, decât dacă puterea militară a Ungariei era nimicită pe câmpul de luptă, iar guvernul ungar pus în situația de a nu mai ataca”¹⁸. Fapt știut și de generalul Prezan, alături de ofițerii săi din M. C. G., foarte buni cunoscători ai mentalității de veacuri a ocupantului dușmănos al românilor din Transilvania.

„Izbânda trebuia completată și dușmanul pus în neputința de a nu mai fi primejdios. Această acțiune era izvorâtă nu numai dintr-un elementar drept de legitimă apărare, dar și din conștiința că făceam serviciul cel mai prețios Europei și, în special, Aliaților (...).

Mai era, desigur, și un sentiment ușor de înțeles și de justificat. Ungurul, care ținuse timp de secole încătușată o mare parte a neamului românesc, nu voia să recunoască noua stare de lucruri izvorâtă din puterea dreptății. El ne atacase în două rânduri, căutând să distrugă ceea ce câștigasem cu atâta jertfă: dreptul neamului românesc la viațuire laolaltă.

¹⁴. Manuel Stănescu, *Campania Armatei Române în 1919*, în *Historia*, articol accesat în 15 ianuarie 2024.

¹⁵. Mircea Tănase, *Mareșalul Prezan la Schinetea, județul Vaslui – o încercare de recuperare a istoriei*, în *Gândirea Militară Românească*, Srudii și comunicări, vol.IV, 2011.

¹⁶. Atenție! Al Armatei României, nu al Armatei române, altfel s-ar crea confuzie cu Armata de Transilvania a generalului Gheorghe Mărdărescu, aflat în subordinea generalului Prezan; cum s-a întâmplat în cazul generalului Alexandru Averscu, care a fost doar comandant al Armatei a II-a, din subordinea aceluiași general Prezan.

¹⁷. Mircea Tănase, *op.cit.*

¹⁸. Grigore Stamate, Mihai Hodorozea, *loc.cit.*, p. 431.

*Trebuia să-l îngenunchem definitiv printr-o biruință strălucită*¹⁹.

Așadar, după punerea în ordine a treburilor în Budapesta și asigurarea celor necesare pentru populația înfometată, o parte a trupelor române a continuat ofensiva înspre Austria și numai intervenția grabnică a reprezentantului Consiliului militar interaliat l-a determinat pe generalul Prezan să ordone oprirea înaintării. Se atinsese aliniamentul Győr-nord-vest Lacul Balaton.

Începând cu data de 20 martie 1920, în conformitate cu dispozițiile Înaltului Decret nr. 1162/18 martie 1920, Marele Cartier General a fost desființat, o parte din structurile sale fiind contopite cu structurile Marelui Stat Major. Pe cale de consecință, la aceeași dată, Generalul de corp de armată adjutant Constantin Prezan primise următorul ordin: „Cu începere de azi 20 martie 1920, chemarea Dumneavoastră în activitatea de serviciu încetează”.

Pin noua organizare militară, la fel cu scena politică, aveau loc reorientări. Încă din 13 martie, revenise la guvernare același crud adversar al generalului Prezan, Alexandru Averescu. Și, după cum avea să afirme fostul șef al Secției Operații „Maurul își făcuse datoria – maurul trebuia să plece”. Astfel îndepărtat, generalul Prezan „s-a retras la Schinetea, proprietatea sa, pitorescul colț de la izvoarele Bârladului, din Moldova ospitalieră, redevenind un simplu cetățean al țării sale mărite, mulțumit că și-a făcut datoria și atâta tot”²⁰.

La 25 octombrie 1930 este înălțat la gradul de Mareșal și numit prim-sfetnic al regelui și membru în Consiliul de Coroană, precum și cap al Ordinului Cavalerilor Mihai Viteazul și cap al Regimentului 7 Racova nr. 25. Între timp, devine membru de onoare al Academiei Române (1923) și membru al Academiei Oamenilor de Știință (1935). A fost propus pentru funcția de prim-ministru în anii 1930, 1931, 1940, dar a refuzat să se angajeze politic, rămânând senator de drept în Parlamentul României.

În 27 august 1943, la doar 3 luni de la decesul mai tinerei soții, Mareșalul trece în eternitate și odată cu el a dispărut încă unul dintre reprezentanții generației care ne-a dat cel mai frumos capitol al istoriei naționale: Marea Unire și Reîntregirea Neamului Românesc.

În referire la ingratitudea urmașilor, să luăm aminte la cele destăinuite nouă de către un mare istoric român, profesorul universitar Gheorghe Buzatu: „Noi, românii, în istoria noastră, deseori, ne-am «ucis» eroii ori i-am ponegrit, înainte de a o face alții. Chiar dacă fără convingere. Am făcut-o așa, ca să dea bine în relația cu alții, cu deosebire, a puternicilor lumii, de la acel moment. Obediența, bădie! ... Obediența și interesul. Niciodată naționale”²¹.

¹⁹. Constantin Kirițescu, loc. cit., p. 457.

²⁰. Colonel D. Rădulescu, loc. cit., p. 16.

²¹. Gheorghe Buzatu, la vremea aceea, în 2004, era vicepreședinte al Senatului României.